

A nyugat-bácskai magyar általános iskolák gondjai

Sorvadunk, fogyatkozunk. Ezt már többen és többször is kimutatták, elmondták, leírták. A demográfiai mutatónk egyre csak csökken. Éppen ezért nem siratóasszonyokra volna szükségünk, hanem tenni tudókra és akarókra. A hagyományaink ápolói, nemzeti tudatunk ébrentartói, az anyanyelvű iskoláink megőrzői mellett olyan varázslók is kellenének, akik gazdasági csodát, munkahelyeket, tisztességes megélhetést tudnának teremteni; akik meg tudnák szüntetni a kilátástalanságot, nemcsak a sajtójukat, hanem minden polgárét is. Mert amíg erre nem kerül sor, addig napról napra csak ismételtgethetjük keserveinket.

Helyzetünk közismert, és az okok is, amelyek a soradásunk folyamatát elindították, és aminek következménye iskoláinkban a tanulók létszámának zsugorodása, a szórványban pedig tagozatok vagy iskolák megszűnése.

Nálunk Nyugat-Bácskában is tanúi lehetünk a leépülés folyamatának. A valamikori színmagyar települések mára már vegyes összetételűekké váltak, amelyekben a magyarság lélekszáma csökkenő tendenciájú.

A 2004/2005-ös tanévben Zomborban 5, Doroszlón 9, Nemesmiliticsen 6, Gomboson 7, Szilágyin viszont mindössze 2 tanuló íratkozott be az első osztályba. Valamivel jobb a helyzet Bezdánban, ahol 19, Bácsgyulafalván 19, Bácskertesen 17 és Kúlán 13 gyerek lett első. Viszont Csonoplyán már réggen megszűnt a nyolcosztályos magyar iskola, előbb csak a felsősök voltak kénytelenek szerb nyelven tanulni, aztán fokozatosan az összevont alsós tagozatok is elsovadtak. Akik anyanyelvükön szeretnék taníttatni gyerekeiket, azok Nemesmiliticsen járatták és járatták iskolába.

Az okok ismertek: az egykézés, a gazdasági helyzet és a megélhetési lehetőségek romlása, a fiatalok elvándorlása miatti elöregedés. Valamint nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a vegyes környezetben élők közül többen megfertőződtek az államnyelven való boldogulás téveszméjétől. Boldogok helyett hibridekké váltak.

A bácsgyulafalvi iskolában 1997-ig csak magyar nyelven folyt az oktatói-nevelői munka a két XIX. századi, négytantermes és egy diákműhelyes épületben, amelyeket alkalmanként felújítottak, korszerűsítettek, 1985-ben pedig felépült a tornaterem. Akkor még úgy tűnt, hogy a virágzás folytatódik, mert tervek készültek el az épületek kibővítésére, hogy kellő számú tanteremben egy váltásban dolgozhasson az iskola.

A tanulók létszáma még 1941/42-ben is ötszázon fölül volt, a XX. század második felének évtizedeiben viszont fokozatosan megcsappant. Az 1980-as években 200 körüli volt az iskolakötelesek száma, és ez egy ideig stagnált, vagy csak alig észrevehetően fogyott. Az 1990-es évek azonban drasztikusan odáig vezettek, hogy ma már csak 115 a magyar tanulók száma.

A szakosítást sosem lehetett teljes mértékben megvalósítani (egyes tantárgyak kevés évi óraszám miatt), de amíg az 1980-as években kilenc szaktanár dolgozott a felső tagozaton, ma már csak az anyanyelvet, a szerb nyelvet és a képzőművészetet adja elő megfelelő diplomával rendelkező tanerő. Ez részben a kéttantárgyas tanárképzés hiányának a következménye, hiszen a falusi kisiskoláknak vajmi kevés esélyük van arra, hogy negyed vagy fél munkaidős tanerők jelentkezzenek.

Így kényszerhelyzetben az iskola azokat alkalmazza, akik jelentkeznek: többnyire tanítói, mérnöki oklevéllel rendelkezőket vagy abszolvenszeteket, ami feltétlenül kihat az oktatói-nevelői munka minőségére. Itt kell megemlíteni azt az abszurditást, hogy egy tanítóképző kart végzett kezdő jóval több fizetést kap, mint egy 35-40 évi munkatapasztalattal rendelkező, főiskolát végzett szaktanár, akinek a tanulói községi, körzeti és köztársasági versenyeken is az elsők között szerepelnek.

Tehát a végzettség a mérvadó, a minőség mellékes, mert nincs megfelelő szabályzat, kollektív szerződés, amely megközelítőleg reális bérezést biztosítana. Ez pedig a középszerűséghez vagy a közönyhöz vezethet. Valamikor, amikor léteztek a pedagógiai intéze-

tek tanügyi tanácsosokkal, akik ellenőrizték a munkát, észrevételezték, tanácsokat adtak és megközelítőleg objektív mérce alapján rangsorolták az iskolákat. Zombor község 20 általános iskolája közül sokszor a doroszlói és a bácsgyulafalvi is az elsők között szerepelt a rangsorban, ami természetesen kedvezően hatott a személyi jövedelmek alakulására, és arra ösztönözte a tanerőket, hogy továbbra is hasonló eredményeket produkáljanak tanítványaikkal.

Egy kimutatás szerint 1991-ben még 1370 Demet tett ki a pedagógusok átlagfizetése. Az elkövetkező években egyre inkább devalválódott az élet. 1996 szeptemberében 237, 1998 júliusában 187 és 1999 márciusában már csak 109 DM volt a tanügyben az átlagbér. A nagy cél eléréseért folytatott esztelenségben lassan tönkrement a gazdaság, leszegényedett a lakosság, kilátástalanná vált a jövő. Az iskolaépületeket törvényesen az állam bekebelezte, és gazdátlaná váltak, mert karbantartásukról már nem gondoskodott senki. Következtek a tengődés, a túlélés évei.

Majd 1995-ben a szomszédos „vihár” Bácsgyulafalvára is 5-600 menekültet sodort. Ezért 1997 telén két nagyobb tantermet el kellett közfallal keríteni, hogy ezáltal két újabb tanterem álljon a két összevont szerb tagozat (21 tanulóval) rendelkezésére. Erre a célra a köztársasági oktatási minisztérium biztosította az eszközöket. Ettől az időtől tehát új helyzet állt elő, kétnyelvűvé vált a bácsgyulafalvi iskola, ahol ma is 20 szerb nyelvű tanuló van a két összevont tagozaton, ötödiktől pedig a szomszédos Kerényre járnak.

2001-től az állam, azaz az oktatási minisztérium, valamint a községi önkormányzat ismét több eszközt biztosít az iskolák karbantartására, korszerűsítésére, szemléltető és segédeszközök vásárlására, amit természetesen csak üdvözölhetünk.

2003-ban sikerült egy informatikai szaktantermet kialakítani kilenc számítógéppel felszerelve. 2004 nyarán a tartomány 5.215.600,00 dinár céleszközt utalt át az iskolának, de mintha az elvégzett munka nem lenne arányban az összeggel, ami akkor 72 000 eurót tett ki. Talán ésszerűbb és célszerűbb lett volna néhány tantemmel kibővíteni az épületet.

Ugyancsak 2004-ben a község is átutalt 100.000,00 dinárt szemléltető és segédeszközök vásárlására.

Látszatra tehát szépül, korszerűsödik az iskola, és javulnak a munkafeltételek.

Csak a gyerekek létszáma ne csökkenne! Megszaktanárok lennének!

Mit kellene ennek érdekében tenni?

Munkahelyeket biztosítva megszüntetni az emberek nyomorát, kilátástalanságát, és ezáltal a fiatalokat is szülőföldjükön marasztalni.

A kéttantárgyas tanárképzésről pedig nemcsak beszélni kellene, hanem tenni is érte valamit. De azon is el lehetne gondolkodni, hogy egyes tanerők normájuk egy részét a település sport- és kultúréletének szervezésében töltenék ki, esetleg társadalmi és civil szervezetek ügyeit intéznék. Mert elanyagiasodott világunkban egyre kevesebb az olyan megszállott, aki hivatásszeretből teljesít szolgálatot a közösségnek.

Természetesen a számítógépek korában a gyors információk segítségével az iskolák közötti kapcsolatteremtés és együttműködés is hatékonyabb bizonyulhat a szakkáder fellelése terén.

Máról holnapra csodák nem történnek, de ha pártjaink vagy gittegyleteink vezetői azon lennének, hogy összefogjanak közös érdekeink és céljaink elérésében, talán sikerülne megállnunk a lejtőn.

Valóban fogjunk össze, és tegyünk is az itt és megmaradásunkért!